

Dergilerden Seçmeler

Ömür TÜRKSOY

Ömür Türksoy, 1978 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun oldu. 1993 yılında aynı bölümden yüksek lisans derecesi aldı. Halen TÜBİTAK Yer Deniz Atmosfer Bilimleri ve Çevre Araştırmaları Grubunda çalışmaktadır.

Yüzyılın Bitiminde Bir Araştırma Gündemi
(A Research Agenda for the Close of the Century)
ANDREW KIRBY
Cities, Vol. 12, No. 1, s.5-11

2000 yılında dünya nüfusunun çoğunluğunun şehirlerde yaşayacağı ve kırsal bölgelerde yaşayanların birçoğunun da ekonomik olarak çevrelerindeki kentlere bağımlı olacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda kentsel araştırmalardan hemen vazgeçilmesi gerektiği öne sürülebilir, çünkü artık kentsel veya kırsal nitelikli sorunlar olmayacak, herkesi ilgilendiren sorunlar olacaktır. Öte yandan, aynı nedenlerle, daha fazla sayıda kentsel analize ihtiyacımız olacağını da düşünebiliriz.

Bu makale, yüzyılın kalan bölümünde dikkatimizi yöneltmemiz gereken başlıca konuları tanımlamaya çalışmaktadır. Bu gündem, olaylar yaşandıkça yeni eklemelerle geliştirilebilir veya gözden geçirilebilir. Makalede, kent araştırmacılarının ilgisini çeken on dört temel konu tartışılmakta, mevcut çalışmalar ve verilen referanslar çerçevesinde çarpıcı sorular sorulmaktadır.

1. Kentler, sermaye ve inşaat
2. Büyük kentler
3. Yoksulların barındırılması
4. Kentler ve planlama süreci
5. Özelleştirme ve büyüme
6. İşletme ve politik süreç
7. Ölçek ve kentsel politika
8. Sağlık ve AIDS
9. Askeri harcamalar ve değişim
10. Belediyelerin dış politikaları ve yeni sosyal eylemler
11. Kentler ve kamusal/özel mekanlar

12. Kent çevreleri
13. Yaşam kalitesi
14. Kent kuramı

Bunlar, bizi hem araştırmacı hem de bir kentli olarak ilgilendiren önemli konulardır. Bu konuların ne ölçüde kentsel araştırmaya dönüştürülebileceği veya ne ölçüde somut bir analize tabi tutulabileceği belli değildir. Ancak yapılacak çok şey olduğu ve kentsel nüfus arttıkça bu konuların daha da karmaşıklaşığı ortadadır.

Sürdürülebilirlik, Tarım ve Tarım Politikası
(Sustainability Agriculture and Agricultural Policy)

J. BOWERS

Environment and Planning 1995 Vol. 27 s. 1231-1243

Bu makalede, genel tarım politikası ve diğer politika önerileri kapsamında sürdürülebilirlik kavramı incelenmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı, gelecek nesiller için gerekli biyolojik, kültürel ve estetik sermayeyi koruma taahhüdü olarak tanımlanmıştır. Bu, bedelsiz bir süreç değildir. Eğer sürdürülebilirliğin gerekleri yerine getirilecekse, mevcut ekonomik etkinliklerde kısıtlamalara ve bunun sonucunda şimdiki nesillerin özverisine ihtiyaç vardır. Tarımsal alanlar içinde yer alan ve özellikle taşıyan doğal yaşam alanları sürdürülebilirlik programı açısından çok önemlidir. Bu alanların korunması, çok özel ve teknik olarak eskimiş tarım uygulamalarının da devam etmesi sonucunu getirecektir.

Bu alanların korunması, bazı yazarların savunduğu gibi, "sürdürülebilir etkin tarım" uygulaması

PLANLAMA
95 / 3 - 4

ile garanti altına alınmaz. Bu yazarlar ayrıca, sübvansiyona devam edilmeden de bu tarımın karlı olacağı fikrinde de yanılmaktadırlar. Genel tarım politikası içinde, bu alanları korumak üzere, gerekli uygulamaları para ödeyerek gerçekleştirme anlayışı vardır. Ancak, bu durumda genel tarım politikasının ekonomik sürdürülebilirliği tartışma konusu olmaktadır. Çünkü maliyetler aşırı artmaktadır ve bu aşırı mali yük ve kaynak maliyetleri, reformlarla hafifletilememektedir. Karşılıklı rızaya dayalı koruma yöntemini içeren alternatif reform paketlerinin kaynak maliyetleri daha da yüksek olmaktadır. Bu nedenle, uzun vadede bu özel alanları koruyabilmek problemlidir. Bu ise, kültürel ve biyolojik çeşitliliği sürdürülebilirliğin gereklerinin yeniden düşünülmesine ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma ve İnşaat Sanayi

(*Sustainable Development and the Construction Industry*)

ROBIN SPENCE, HELEN MULLIGAN

Habitat International, Vol. 19, No. 3, 1995 s.279-292

Bu makalenin iki amacı vardır: Birincisi, inşaat sanayinin çevre sorunlarına başlıca katkıda bulunma yollarını saptamaya çalışmak ve mümkün olduğunca bu katkının niceliksel boyutlarını ortaya koymaktır. İkinci amaç ise, ileri teknoloji tasarım veya değişen uygulamalarla bu çevresel etkileri azaltacak araçları gündeme getirmek ve hükümetlere bu değişiklikleri gerçekleştireceği eylem biçimlerini önermektir.

Erozyon nedeniyle tarım topraklarının azalması, ormanların yokolmasıyla biyolojik çeşitliliğin azalması, atmosferde kirleticilerin birikmesi ve sera etkisi gibi çevresel sorunlar birbirinden bağımsız değildir, tersine birbirleriyle ve kalkınma kavramıyla ilişkili süreçlerdir. Birçok yayında dünyanın sürdürülebilir bir geleceğe doğru gitmediği, tersine birçok çevresel felaketin yaşanabileceği bir geleceğe yöneldiği ileri sürmektedir. Böyle olunca, bütün kalkınma faaliyetlerinin, sürdürülebilir olmayan mevcut kalkınma yaklaşımı içinde nasıl bir rol oynadığını belirlemek ve bu faaliyetler kapsamında sürdürülebilirliğin nasıl sağlanacağını tartışmak önemli olmaktadır.

İnşaat sanayii, bir yandan kalkınmanın her yönünün temelini oluşturan fiziki çevrenin yaratılmasına katkıda bulunup, dünyadaki insan yapısı sermayeyi oluştururken, öte yandan da onu besleyen malzeme endüstrileri ile birlikte, doğal kaynakları yokeden en önemli etmenlerden birini oluşturur, böylece küresel ekonominin mevcut sürdürülebilir olmayan kalkınma biçimine önemli ölçüde katkıda

bulunur. İnşaat sanayii kapsamında yer alan faaliyetler nedeniyle, doğal çevre geri dönülmez şekilde değiştirilir, tarım toprakları, ormanlar yokolur, hava kirliliği oluşur.

İnşaat faaliyetlerinin sürdürülebilir olmayanlarının azaltılabilmesi için, daha azla daha fazla inşa edebilmenin yolları bulunmalıdır, bunun için girdiler azaltılmalı kaynaklar daha etkin kullanılmalı, çevreye daha az zarar veren malzemeler bulunmalı ve mevcut yapıların ömrü arttırılmalıdır. Bu amaçlara erişmek için inşaat sanayinin kendi içinde yapılması gereken değişikliklerin bazıları şunlardır: Madenlerin ve tarımsal atıkların kullanımı için araştırmaların yoğunlaştırılması; yakma süreçlerinde yakıt etkinliğinin geliştirilmesi; tasarım ve inşaat malzeme kullanımının azaltılması; yapıların kullanım sürecinde enerji kullanımının azaltılması taşınımının azaltılması.

Makalede, inşaat sanayii içinde gerekli bu değişiklikleri yapmak ve çevresel etkileri kontrol etmek için tüm dünyada hükümetler düzeyinde girişimlere ihtiyaç olduğu vurgulanmakta; ayrıca, uzun vadede hukuki düzenlemelerden çok karbon vergisi, atık giderme ücreti, hammadde eldesinin artan fiyatı gibi çevreyi korumaya yönelik parasal önlemlerin etkili olacağı öne sürülmektedir.

Kentsel Gelişimin Yönetimi mi Yoksa Kent Yönetiminin Gelişmesi mi? Anlaşılması Zor Bir Kavramın Sorunları ve Terimleri

(*The Management of Urban Development, or the Development of Urban Management? Problems and Premises of an Exclusive Concept*)

EDMUNDO WERNA

Cities, Vol. 12, No. 5, 1995, s. 353-359

"Kent yönetimi" artık kentsel gelişimin başlıca konularından biridir. Kentler, şöyle ya da böyle ama daima yönetilmişlerdir. Ama kent yönetimi, şimdilerde kentsel gelişimin anahtar karamlarından biri olarak ele alınmakta, uluslararası kuruluşlardan da resmi destek görmektedir. Bu kavram üzerinde neden bu kadar yoğun bir ilgi vardır ve mevcut kullanımı ile ilgili sorunlar nelerdir? Bu makalede, sözkonusu kavram üzerindeki bu uluslararası ilginin nedenleri incelenmekte ve toplumun siyasal-ekonomik yapılanmasında görülen son değişimlerle bu kavramın bağlantıları gösterilmektedir.

Gelişen ülkeler hakkındaki uluslararası kuramlar ve kentsel gelişme politikaları son otuz yılda birkaç kez değişti. 1960'larda ve 1970'lerin ortalarına kadar, modernist planlama ilkelerine dayalı olarak, büyük ölçekli, standartlaşmış kentsel servis arzını içeren kapsamlı planlar ve programlar vurgulanı-

ordu. 1970'lerin ortalarından 1980'lerin ortalarına kadar, gelişme politikalarında proje temelli yaklaşımlar etkin oldu. Her yerde tekrarlanabilen, küçük ölçekli pilot projelerin katkıları önemsendi. Uluslararası olgulardan çok, spesifik, özgün koşullara daha fazla ilgi gösterildi. 1980'lerin ortalarından başlayarak günümüze kadar olan dönemde ise, pilot projeler veya spesifik projelerden çok, uzun vadeli ve kent ölçeğindeki süreçlere ilgi duyuluyor. Artık, kentsel gelişme sürecinin yönetimi için, yerel kapasite oluşturma ve kurumların güçlendirilmesi gibi konular vurgulanmaktadır. "Kent Yönetimi"ne, bugünü tanımlayan temel bir kavram olarak yaklaşımamakla birlikte, yeni eğilimleri kapsayan ve kentsel gelişme düşüncesinin merkezinde yer alan bir ifade olduğu da kabul edilmektedir.

Bu yaklaşım değişiklikleri, kentsel sorunların artışının önlenememesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Kent yönetimi kavramının ortaya çıkışına paralel olarak başlıca sorunlar, yoksulluk, marjinal sektör, kentsel hizmetlere erişememe, yasadışı yerleşimler ve çevre bozulması olarak ifade edilmektedir. Bu sorunların yanısıra, toplumların politik ve ekonomik yapısındaki değişiklikler de kent yönetimi kavramının öne çıkmasını etkilemiştir. Bu kapsamda, makalede, bütün dünyada yaygın olan mevcut üretim biçiminin -yani kapitalizmin- yeniden yapılanması, bununla bağlantılı olarak birikim rejimlerindeki değişiklik yerellik kavramı ve toplumdaki artan karmaşıklık ve parçalanma vurgulanmaktadır. Bu çerçevede yerel kurumların büyük önemi olduğu varsayılmaktadır. Bu kurumların, esneklikleri nedeniyle küresel değişimlere uyum gösterecekleri ve her yörenin spesifik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde dönüştürülecekleri kabul edilmektedir. Ama bu kurumlar, aynı zamanda üretim biçiminin yeniden yapılmasına da uyum yapmak durumundadırlar. Bu değişim yeni bir birikim süreci oluşturmakta, böylece yerel kurumların beklenen uyumu kent yönetimi yaklaşımının ortaya çıkışıyla bağlantılı olmaktadır.

Makalede ayrıca, anlaşılması güç bir kavram olan kent yönetiminin sorunları da incelenmekte ve Birleşmiş Milletler'in Kentsel Yönetim Programı'ndan kanıtlar sunulmaktadır. Makale, kent yönetiminin geleceğini irdeleyerek son bulmaktadır. Makalede, politika üzerinde yoğunlaşma gereksinimi ve kent yönetiminin gelişmesi hakkındaki fikirlerin, kent yönetimi kavramının kendisinden ayrılmasının gereği vurgulanmaktadır. Çünkü, kent yönetimi veya işletmeciliği kavramını, gelişme paradigmalarındaki değişikliklere göre -bir başka deyişle neo-liberal paradigmanın geçersiz olması halindeki değişikliklere göre- uyarlamak gerekmektedir.

Yerel Planlamada Halk Katılımının Marjinalleşmesi: Bir Etnografik Açıklama

(*Marginalizing Public Participation In Local Planning: An Ethnographic Account*)

CAROLINE S. TAUXE

Journal of the American Planning Association, Vol. 61, No.4, Autumn 1995, s. 471-480.

Birleşik Devletler'deki planlama anlayışına göre, yerel planlamada halk katılımı ve halk danışmanlığının önemi büyüktür. Bu konu, hem demokrasiyi ekonomik anlamda gerçekleştirmek, hem de yerel gereksinimlerin karşılandığından emin olmak için önemsenmektedir. Gerçekten de Birleşik Devletler'deki yerel planlama kurumları ve resmi prosedürleri yerel halkı sürece katıcı pek çok mekanizmaya sahiptir. Fakat 1980'lerde Kuzey Dakota'da planlama pratiği üzerine yapılan antropolojik araştırmalar, günlük planlama pratiği içinde bu kurumsal yapı ve resmi prosedürlerin, zaten daha etkin durumda olan bazı örgülenme biçimlerini, ideolojik yaklaşımları ve bürokratik biçimleri daha da etkinleştirdiğini, diğerlerini ise marjinalleştirdiğini göstermiştir.

Planlama ve toplum kalkınması özellikle Birleşik Devletler'in kırsal bölgelerinde etnografik araştırmalar için pek tercih edilen konular değildir. Ancak, sosyal değişim ve politika alanındaki bir antropolojik araştırma kapsamında, on yıllık bir süre ile Mercer bölgesinde kent ve bölge planlama ile ilgili toplantılar izlendi. Bu halk toplantılarının ilginç bir yönü, arazi kullanımına ilişkin karar süreçlerinde yerel söylem ve tavır alışlarla ulusal kurumların ve planlama mesleğinin daha bürokratik, akılcı tutumları arasındaki biçim farklılığıydı. Hangi biçimin daha "iyi" veya daha "uygun" olduğuna ilişkin değerlendirmeler bir yana, ikinci tutumun empoze edildiği ve bu üstünlüğün Amerikan kitle toplumu normlarının yerel kültürü asimilasyonunun bir parçası olduğu açıkça gözleniyordu.

İki düşünce biçimi arasındaki çelişki, bütün yerel planlama sürecini etkiliyordu ve bu iki biçim, eşit prestije sahip olmadıklarından, uzlaşma ve anlaşma prosedürlerinde yerel söylemi kullananlar dezavantajlı oluyorlardı. Bir diğer ilginç durum da, bölgedeki gelişmelerin çıkarlarını en fazla tehdit ettiği grupların yerel söylem biçimlerini tercih etmeleriydi, bu nedenle de resmi planlama sürecinde sistematik olarak güçsüzleşip dışlanıyorlardı. Böylece alınan kararlarda onların sesi daha az etkin oluyordu. Araştırma ortaya koydu ki, bu durum ne tekindir, ne de tesadüfidir, fakat Birleşik Devletler'deki girişimciler, hükümet kurumları ve yerel topluluklar arasındaki güç ilişkilerinin doğal bir sonucudur. Resmi süreçler üzerinde bir şekilde denetim oluşturabilmek, mutlaka bürokratik biçimi ve söylemi kullanmayı ge-

rektirmektedir. Bu durumda, planlamanın gerçekten katılımcı bir süreç olmasının mümkün olup olmadığı sorusu yanıtız kalıyordu. Yoksa planlama yalnızca, ortamı girişimciler yararına organize eden ve yasallaştıran proje merkezli bir çaba mıydı? Böyle olmaması için, planlama kapsamında yalnızca resmî kurumları ve süreçleri demokratikleşmele kalınmamalı, fakat bürokratik olmayan tartışma ve örgütlenme biçimlerine de süreç içinde yer verilmelidir.

Birleşik Devletler'de planlama mesleği, yerel kalkınmanın politik boyutları ve planlama pratiği içinde iletişime merkezli bir önem verilmesi konularında çok gelişmiştir. Ancak, kültürel farklılıklar nedeniyle, politik konuların ve iletişimin ifade edi-

liş tarzını anlama konusunda daha çok araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu "anlama"nın başarılabilmesi için, yalnızca profesyonel planlamanın rolü üzerinde durmak veya iletişimin içeriğinin kültürel olarak "nötr.bilgi" olduğunu varsaymak yeterli olmayacaktır.

Her ne kadar Birleşik Devletler'de, yaşayanları planlamaya katacak çabalar ve mekanizmalar var ve önemseniyorsa da, yerel seslerin -eğer yerel yaklaşımlar ve yerel uzlaşma biçimleri kullanıyorlarsa- etkinliği daha azdır. Bu nedenle makale, planlama pratiğinde iletişim ve güç meseleleriyle ilgili olarak daha fazla kültürel duyarlılığın gereğini tartışmaktadır.

TÜRKÇE DERGİLERDEN SEÇMELER

- * **Ada Kentliyim (95/1)**
- Popülist Politikalar
- Kentsel Rant Ekonomisi ve Vatandaş Oluşturmayan Kentleşme Deneyi,
Ilhan TEKELİ
- * **Ada Kentliyim (95/2)**
- Habitat II Yerleşimlerin Doğru ve Sağlıklı Yönetimi
- Sapanca Gölü ve Kentleşme
- İstanbul Suyu Arayan Kent
Gürel TÜZÜN
Hale ERTAN
Bırol ERTAN
- Her Toplumsal Oluşumun Amacı Önce Kenti Ele Geçirmek, Sonra Kendine Özgü Kenti Kurmaktır.
Kübra ÇIĞANGIR
- * **Ada Kentliyim (95/3)**
- Habitat II ve Yerel Yönetimlerin Gündemi
- Ankara Katlı Kavşaklara Yenik Düşüyor
Sadun EMREALP
Erhan ÖNCÜ
- * **Ada (95/4)**
- Mogan ve Eymir Göllerinde Hüzün
- Yerel Yönetimler Habitat II'ye Oysuz Katılıyor
- Ortak Kentleşme Ortak Örgütlenmeleri Doğurmuştur
Zerrin YENER
Ali TÜREL
Mahmut YILBAŞ
- İstanbul Bir Kat Müzesi ve Toplumsal Tarih Merkezine Kavuşuyor
Orhan SİLİER
Ergün ERGANİ
- * **Amme İdaresi Dergisi (Cilt 28, Sayı:2)**
- Türk Kentleşmesinde Saat: 2000'e 5 kala Habitat
Özer BOSTANOĞLU
- * **Bilim ve Ütopya**
- Kent Planlaması ve Kadın
* **Cumhuriyet Bilim Teknik (11 Kasım 95 / 451)**
- Kentsel Gelişme Senaryosu İçinde İstanbul Yarımadası
Mehmet ÇUBUK
- * **Mimarlık (95/263)**
- Savaşlar, Yaşam ve Planlama,
Rauf BEYRU
- Stockholm'den Vancouver'e. Rio'dan İstanbul'a III,
Aydan ERİM
- * **Mimarlık (95/264)**
- Stockholm'den Vancouver'e.. Rio'dan İstanbul'a 3,
Aydan ERİM
- * **Mimarlık (95/265)**
Kentsel Formun Belirlenmesinde Bir Yöntem: 'Esneklige Açık Üç Boyut İmar Yönetmeliği',
Mustafa DİKEÇ
- * **Mimarlık (95/266)**
- BM Konferanslarının Yapısal Sınırları İç Gerillimleri
Kopferanslar Arası İş Bölümü ve Habitat II
Ilhan TEKELİ
- Güneş Enerjili Kentler
Çetin GÖKSU
- Planlama Tasarım ve Mimarlık
Levent GEDİZOĞLU
- * **Toplum ve Bilim**
- Mikro-mekan Prädigmasına Giriş,
Fethi AÇIKEL
- * **Yapı (95/158)**
- Mimari ve Kentsel Kimlik
- Venedik Örneği,
İşıl HACIHASANOĞLU
Orhan HACIHASANOĞLU
- * **Yapı (95/164)**
- Post Modernizm ve Sidney'de Şehir Planlama,
Vedia DÖKMECİ - Özlem GÖNGÖR
- * **Yapı (95/165)**
- Zeynek Koruma Modeli Önerisi
Nazlı Ferah ÖZYURTLU
- * **Yapı (95/166)**
- Üretim Yapısındaki Değişmelerin, Metropolitlen Alan Üretim Hizmetlerinin Yer Seçimine Etkileri
Hale ÇIRACI

